

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 13 . August—September 1944.

Vort Forsidebillede viser i Dag en gammel sjællandsk Bondegaard. Stuehuset staar endnu, som det blev bygget efter Udstykningen, der her i Sognet var færdig omkring 1805. Som Skik var her, blev Egetræsbindingsværket ikke tjærret, men kun overkalket som selve Væggen, det giver et helt andet Billede end Gaardene fra de mindre Øer, ikke saa smukt maaske, men med en Hygge, der desværre ofte er forsvundet fra de moderne Stuebygninger.

Gaarden tilhører Gdr. Karl Petersen, Gislinge, og her er inde i Dagligstuen bevaret de fleste af de gamle Møbler, noget der ogsaa desværre alt for tit blev ombyttet med Ting, hvis Værdi var meget tvivlsom; saa meget mere er der Grund til at skønne paa det, der blev bevaret.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Red. af *Jørg. Petersen* (ansvarlig) og *Chr. Damm*.

Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

„Slægtsgaards-Arkivet“,
Købmagergade 67-69, København K.

Kontoret aabent Kl. 10—12 og 1—3.

Telefon Central 9056.

Sekretæren træffes efter forudgaaende Aftale.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret,
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden
ligesom private Forespørgsler.

Landsbestyrelsen:

Gaardejer *Jørgen Petersen*, Thorsgaard, Gislinge
(Formand).

Gaardejer *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næst-
formand).

Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Sognefoged, Gdr. *Andr. Kaad*, Kaadsager, Minte-
bjerg pr. K. Hørup.

Parcellist *Niels Larsen*, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard,
Sanderum.

Proprietær *Lyby*, Halborg.

Landstingsm. *Markersen*, Rødby.

Gdr. *Ths. Thomsen*, Ulstedlund pr. Ulsted.

Foreningens Sekretær: *Chr. Damm*.

Foreningens Kasserer: Prokurist *O. Svarer*.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand.
jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.

Foreningens Revisor: Statsautoriseret Revisor *Kr.
Foged*, København.

Det vil altid være os en Glæde at se
Dem i Fredericia, og vi vil gøre
vort til, at Opholdet bliver saa behage-
ligt som muligt.

Fredericia Turistforening

Meddelelser fra Kontoret

Ved et Forretningsudvalgsmøde i København, hos Hr. Revisor Foged, besluttedes det at give Sekretær Damm Ferie til Udgangen af Aaret 1944, for at han kan komme nogenlunde over den ham overgaaede Ulykke. Damm staar dog stadig i Forbindelse med Foreningen og virker saa godt, som hans Helbred tillader det, og vi haaber, at han igen kan optage sit Arbejde efter Nytaar, helt rask igen og med sin gamle Energi i Behold.

Under Damms Fraværelse fra Kontoret maa Arbejdet her naturligvis nøjes med at gaa rent kontormæssigt, idet vor Kontordame, Fru Green Andersen, selvfølgelig ikke kan klare andet, ligesom hun lige saa selvfølgelig ikke er i Stand til at magte de Opgaver, en Sekretær ellers tager sig af. At hun endda har nok at bestille vil maaske følgende bevise.

Fruen skriver bl. a.:

Det jeg først og fremmest har prøvet paa har været at faa saa mange Penge ind saa hurtigt som muligt, og jeg er nu naaet saa langt, at alle Medlemmer, for hvem Ejendomsskylden er oplyst, har faaet Opkrævning tilsendt, og er færdig med at udsende Skrivelser til de forskellige Sogneraad angaaende Oplysning om Ejendomsskyld. Af nye Medlemmer har der ikke været mange, i Aar har vi faaet ialt 86 nye Medlemmer.

Af Medlemmer, der mangler Oplysning om Ejendomsskyld, er der tilbage 1340, idet de, der har betalt Kontingent for dette Aar, er .. 3350
- - ladet Opkrævningen gaa retur eller nægtet at betale er der 600
hvor Opkrævningen er ude i Øjeblikket er der 200
der er slettet i Medlemsprotokollen er der .. 354

Ialt 4504

Efter Medlemsprotokollen er der i det Hele .. 5844
÷ ovennævnte 3404

Af Medlemmer, der mangler Oplysning om Ejendomsskyld 1340

At der er saa mange Medlemmer, der ikke har Oplysning om Ejendomsskyld, maa skyldes, at der er mange Sogneraad, der ikke har svaret paa Henvendelsen, da der er skrevet til alle hele Landet over, hvor Oplysninger har manglet.

For nogle Medlemmers Vedkommende er der maaske kommet Oplysninger ind i Form af indsendte Spørgeskemaer, men jeg tror, det er saa faa, at det ikke kan betale sig at gaa hele Materialet igennem for at finde dem.

Jeg havde tænkt mig at søge disse Medlemmers Ejendomsskyld oplyst gennem Tillidsmændene samtidig med min Henvendelse til dem om Undersøgelse af Grunden til, at de forskellige Medlemmer havde ladet Opkrævningerne gaa retur eller nægtet Betaling.

Men for at kunne gøre det maa jeg vide Sognet og Amtet for disse 1340 + 600 Medlemmer, d. v. s. jeg maa først hele Medlemsprotokollen igennem ud for hvert Navn skrive det Sogn og Amt, de tilhører, det er et større Arbejde, men jeg tror alligevel, det er lettere end at begynde den anden Vej fra og slaa alle de ialt 1940 Adresser op i Adressebogen, navnlig da man i de fleste Tilfælde maa slaa op en ekstra Gang for at finde fra Sogn til Amt.

Naar jeg tager Amt for Amt i Kartoteket og fra disse Kort skriver Sogn og Amt ud for de dertil

Fortættes Side 14.

Af Dagens Strid

Vi modtog forleden et Brudstykke af L. S.-Bladet „Landboværnet“, hvor en Indsender, „Per Jyde“, retter et lige saa skarpt som umotiveret Angreb paa en Artikel her i Bladet af Gdr. Marius Beck, Ørslevvester, Ringsted.

„Per Jyde“ mener, at Konklusionen af nævnte Artikel maa blive, at i Slægtsgaardsforeningen „lades kun Venstremænd ind“!

Nu haaber vi ikke, at det er med fuldt Overlæg, at „Per“ benytter sig af samme Fremgangsmaade som visse noble Medborgere, der plejer at rive enkelte Sætninger løs fra sine Forbindelser og derefter servere disse for sine Læsere som et fuldgyldigt Resumé af den Artikels Indhold, man saaledes dissekerer, i Haabet om, at selve Artiklen ikke bliver tilgængelig for samme? — Saa ufint kan en Jyde absolut ikke optræde.

Den omnævnte Artikel var en literær, subjektiv Oversigt over Forholdet mellem Bonde og Arbejder gennem Tiden, og netop fordi den var sand i sin Subjektivitet, tog vi den i Slægtsgaarden.

Især da Mar. Beck ikke dækkede sig under et Pseudonym, men var sig sit Ansigt bekendt. Det var altsaa ikke en redaktionel Artikel, Per Jyde!

Og med Hensyn til, hvem der lades ind i vor Forening, da blot kortelig bemærket, at det gør alle, der opfylder Kravene til vore Vedtægter og tør underskrive paa disse, der kun virker i rent dansk, kulturelt Formaal, saa spørges der ikke om, hvilken politisk Mening Vedkommende har, alle er lige hjerteligt velkomne.

Det skulde vel ikke være det, der generer „Per Jyde“?

Red.

Højskolehjemmet - Roskilde

Verset

Naar du ikke kan overse noget som helst,
Nær der ét, som kan føre din Selvtillid frelst
gennem Tvivlens fortvivlede Da'e:

Du skal ingen Ting sige! — Det glemmer Folk nemt;
naar saa Udfaldet er der, og al Ting er glemt,
skal du fremstaa og sige, blasert, men bestemt:
Naa? Der kan I se, hvad jeg sa'e!

Af Kumbels „Gruk“.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

LANDMÆNDENES EGEN GØDNINGSFORRETNING

Hovedkontor: Axelborg, København V.

Kresten Foged

statsaut. Revisor

Tlf. Øbro { 30
5000

Østerbrogade 88
København

Dansk Arkivvæsen

— set med en Ikke-Fagmands Øjne

Man faar undertiden stillet det Spørgsmaal: „Hvad er egentlig et Arkiv? Er det ikke saadan et Slags Bibliotek?“ Men lad mig nu straks begynde med at slaa fast, at et Arkiv og et Bibliotek er to vidt forskellige Ting, forskellige i Indhold og forskellige i Arbejdsmaade og Organisation. Man kunde maaske tænke sig at forklare Forskellen mellem to saadanne Institutioner paa den Maade, at man sagde, at Arkiverne omfatter de gamle Bøger og Skrifter, Bibliotekerne de nyere, men det er blot en helt forkert Sondring. Og lad mig da begynde med helt fra Bundten at forklare, hvad et Arkiv er, og hvad det ikke er. Et Arkiv er ikke nødvendigvis en stor, fin Bygning, der ligger paa Slotsholmen i København, i Viborg eller et andet lignende Sted; jeg vil endda gaa til den anden Yderlighed og sige, at hver Mands Skrivebord indeholder et lille Arkiv for sig. Enhver Privatperson, der lever i et civiliseret Samfund, kan ikke komme igennem Livet uden at skabe et Arkiv omkring sig; det begynder med, at man faar en Daabsattest, saa bliver han vaccineret for Kopper og faar en Attest for det, han kommer i Skole, hvor han faar en Karakterbog og ved Udtrædelsen af Skolen eventuelt et Eksamensbevis. Og nu tror jeg, Linjen er klar for enhver: Alle de her nævnte Dokumenter og alle de mange flere, der kommer til senere hen i Livet, saasom: Skøder, alle Slags Kvitteringer, Regnskaber o. s. v., de indeholdes tilsammen i vedkommende Menneskes Arkiv. Og nu er det vist paa Tide klart at formulere, hvad man forstaar ved et Arkiv: Et Arkiv er den Samling af alle Slags Dokumenter, som med Nødvendighed maa opstaa ved Forholdet og Samarbejdet dels 1) Mand og Mand imellem, 2) Privatperson overfor Institution og 3) Institution overfor Institution.

I vore Dage har vort Land en vidt forgrenet Administration; saaledes har det vel ikke været fra Tidernes Morgen, men det er dog saaledes, at Danmark i de 2—3 sidste Aarhundreder har haft mange forskellige offentlige Embeder, lige fra de i Omraade mindre omfattende Degne- og Præsteembeder til de højeste Embeder indenfor Centraladministrationen, saasom Ministerierne, der i 1848 ved Enevældens Afskaffelse afløste Kollegierne. Alle disse Embeder har gennem Aarhundrederne arbejdet sammen indbyrdes eller med Privatpersoner, og denne Livsvirksomhed har sat sig Spor, om ikke paa anden Maade, saa i hvert Fald ved, at der

er blevet udskrevet en Mængde af Protokoller og udfærdiget en Mængde af større eller mindre Dokumenter og Skrivelser. Efterhaanden som man fik Protokollerne skrevet ud, eller man modtog og ordnede Skrivelser o. s. v., saa fik man dem lagt til Side i Embedets Kontorer eller andre Lokaler, og hvis det var Ting, som man ikke regnede med at faa Brug for igen i den nærmeste Tid, fik man det lagt passende langt væk, men det var kun i yderst faa Tilfælde, man havde et ordentligt Opbevaringssted til den Slags, alt for ofte var Dokumenterne henvist til at ligge uordnede og i daarlig Forfatning paa Lofter og lignende Steder, hvor de var meget daarligt beskyttede baade mod Ild og Vand, og det er da ogsaa ganske rigtigt utrolige Mængder af Arkivalier, der gennem Aarhundrederne er gaaet tabt for Efterverdenen paa den Maade. Og det var først ret sent, at man fra det offentliges Side tog fat paa at løse Spørgsmaalet om Opbevarelsen af de lokale Embeders Arkiver. Det skete i Virkeligheden først ved Arkivloven af 1889, der paabød Oprettelsen af tre saakaldte „Provinsarkiver“ (det er først i dette Aarhundrede, at Navnet er blevet ændret til Landsarkiver), et i København for Sjælland, Lolland-Falster med omliggende Øer samt Bornholm, et i Odense for Fyn med omliggende Øer og endelig et i Viborg for de daværende jyske Landsdele.

Kort Tid efter tog man fat paa Opførelsen af Bygningerne, der er byggede paa en saadan Maade, at de Arkivalier, der bliver opbevarede her, saa vidt det staar i menneskelig Magt, skulde være sikrede imod Ødelæggelse saavel af Ild som af Fugt. I 1892 stod Bygningerne færdige, og Afleveringerne hertil begyndte straks. Ved Ordningen af de afleverede Arkivalier lagde man det saakaldte „Proveniens-“ eller „Hjemmehørsprincip“ til Grund, d. v. s. Arkivalierne blev ordnede i Grupper, hver omfattende eet Embedes Arkiv, nemlig det Embede, der i sin Tid havde frembragt de paagældende Arkivalier. Et konkret Eksempel illustrerer maaske bedre end mange Ord, hvad der menes hermed: Fra Holbæk Amtstue modtog det sjællandske Landsarkiv en hel Del Protokoller og Dokumentmapper, som viste sig, da de blev ordnede, at stamme fra 3 forskellige Embeder, nemlig de forlængst nedlagte Kalundborg og Odsherreds Amtstueembeder samt selve Holbæk Amtstueembede, som de to førstnævnte i sin Tid var gaaet op i, og naar saa Proveniensprincippet skal

følges, maa det gøres paa den Maade, at man i det sjællandske Landsarkiv laver 3 Rubrikker, hver paa nogle faa Meter Hylder; den ene af de 3 Rubrikker faar Overskriften: Holbæk Amtstueembede, den anden: Kalundborg Amtstueembede og den tredie: Odsherreds Amtstueembede, og saa gælder det blot om een Gang for alle at faa Arkivalierne lagt i de rigtige Rubrikker. — Det er dette System, som den, der for første Gang kommer paa et Arkiv, ikke altid kan finde sig til Rette med, og der er mange, der aldrig opnaar at komme til at beherske det fuldkomment, fordi der nu engang maa kræves et vist Arbejde for at kunne sætte sig ind i gamle Dages Administrationsforhold for sikkert og bestemt at kunne gøre Rede for overfor Arkivfolkene, at det er det og det bestemte Embede, der skal søges i. Jeg ved ikke, hvordan Folk egentlig tænker sig Arkivet indrettet, men man maa vistnok regne med, at det er indrettet ligesom et Bibliotek, altsaa at alle Kirkebøger er samlede for sig og alfabetisk ordnede, alle Skifteprotokoller for sig, alle Fæsteprotokoller for sig, alle Matrikler for sig o. s. v. — I sin Bog: „Om arkivvæsen“ fortæller fhv. Landsarkivar i Viborg, Saxild, et meget morsomt Eksempel paa en af den Slags Misforstaaelser. Han fortæller, at der en Dag for nu mange Aar siden kom en Mand ind paa Arkivet i Viborg; han fremførte sig Ærinde: han vilde gerne studere Himmerlands Historie. Man spurgte ham, om han havde læst sidste Udgave af Traps „Danmark“, hvilket han ganske vist benægtede, men til Gengæld mente han, hvad han selvfølgelig — paa en vis Maade — havde Ret i, at det, der stod her, var saa forsvindende lidt i Sammenligning med det, der virkelig fandtes om Emnet, at det ikke kunde betyde noget fra eller til. Ved nu at gaa ham nærmere paa Klingen viste det sig, at han troede Arkivet indrettet paa Biblioteksmanér, altsaa at det var bare at gaa ud i Arkivet og se under Bogstavet „H“, saa laa Himmerlands Historie her, men Landsarkivaren maatte naturligvis nu til at gøre det klart for ham, at det, han søgte, nok fandtes i Arkivet, men det skulde først nøjsommeligt samles sammen fra de forskellige Præstegaardsarkiver, Provstearkiver, Godsarkiver, Herredsarkiver o. s. v., og den Besø-

gende fik vist ikke sit Ærinde forrettet den Dag, Klokken var nemlig 2, da han kom, og han skulde hjem igen med 4-Toget. — Jeg har ogsaa undertiden mødt en anden Opfattelse af Arkivets Indretning og Virkemaade, som vist ogsaa er ret udbredt. Den stammer fra, at Folk ved, at man i Arkiverne skaffer sig Oplysning om sin Slægt tilbage i Tiden, og Opfattelsen er nu hos mange den, at det er bare at gaa ind paa Arkivet og opgive Navn, saa faar man straks at vide alt, hvad der er til at faa at vide om vedkommende Slægt, lige til at skrive ned, — og der er naturligvis ikke noget, der er mere forkert end det.

Straks efter at de første Arkivalier var afleverede i Begyndelsen af 90'erne, tog man paa Arkiverne fat paa at registrere Materialet, og det gjorde man paa den Maade, at hver eneste Protokols eller Pakkes Titel blev skrevet paa en lille Seddel, og alle disse Sedler blev saa samlede for hvert Embede for sig og lagt i Kasser („Kapsler“), der netop passede til Sedlernes Format. Man har hermed opnaaet, at man altid hurtigt kan skaffe sig Overblik over, hvad der er afleveret fra det enkelte Embede i Stedet for at skulle ud i Arkivmagasinet for at se efter, og det siges forøvrigt, at det herude er ret vanskeligt at overse Tingene. Denne Registrering er, til Trods for, at man nu har haft 50 Aar dertil, endnu ikke fuldført; vel er den vistnok i det store og hele fuldført for det jyske Arkivs Vedkommende, men i hvert Fald for det sjællandske Arkiv mangler der endnu store Dele. Iøvrigt har man i Arkiverne i den sidste Snes Aar været beskæftiget med Arbejder, der i høj Grad letter Arbejdet for det besøgende Publikum; her tænker jeg paa de fortrinlige Registre til Skifte- og Fæsteprotokoller, som Arkiverne har ladet og stadigvæk lader udarbejde, forresten delvis under Medvirken af Fangerne i Statsfængslerne i Vridsløse og Horsens.

Alt det foregaaende har omhandlet Landsarkiverne, hvoraf der siden Midten af Tyverne har været 4, idet man straks efter Genforeningen tog fat paa Indsamlingen af de lokale Embedsarkiver i de sønderjyske Landsdele og fik oprettet et Landsarkiv i Aabenraa, der er det mindste af de nu eksisterende, og jeg vil nu vende mig til Rigsarkivet. Dette burde maaske strengt taget have været omtalt allerførst, idet Landsarkiverne sorterer herunder, men jeg har valgt at omtale det til sidst, fordi det i den lokal- og personalhistoriske Forskning saa afgjort kommer i anden Række. Det er ogsaa vort ældste Arkiv — saa det ogsaa af den Grund burde have været omtalt først — ja, det har vel forresten eksisteret lige fra det Tidspunkt i Middelalderen, da Kongerne og Rigsraadet m. v. begyndte at lade Skrivere udfærdige Dokumenter over vigtige Rets- handlinger, Traktater o. lign., idet det dengang som

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

nu var Arkivet for Landets øverste Styrelse, det, man nu kalder Centraladministrationen, som imidlertid for 4—500 Aar siden var meget enkel. I Aarhundredernes Løb har Arkivet haft til Huse mange forskellige Steder, først i Vordingborg, dernæst i Kalundborg, hvorfra det i 1582 blev flyttet til København, hvor det siden er forblevet. Det blev den Gang opbevaret i Københavns Slot, og i vore Dage har Rigsarkivet med dets 26,5 km Hylder (til Sammenligning kan anføres, at det største af Landsarkiverne har en Hyldelængde paa „kun“ 6 km) til Huse paa Slotsholmen, i umiddelbar Nærhed af Ministerialkontorerne, hvortil der daglig udlaanes store Mængder af Arkivalier. Det er en helt anden Stemning, der hviler over Rigsarkivets Læsesal end over Landsarkivernes, og det er vist væsentligst, fordi det er en helt anden Type Besøgende, der kommer her. Her kommer de, der er med til at skrive Danmarkshistorien, mens i Landsarkiverne de kommer, der højst skriver en Egns- eller Sognehistorie. I Rigsarkivets Læsesal kan man træffe mange af de kendte Navne indenfor Nutidens Kreds af Historikere saavel som unge Studenter, der studerer Historie ved Universitetet. — Men alt det, der i det foregaaende er sagt om et Landsarkivs Ordning og Indretning, kan i Virkeligheden med de samme Ord overføres paa Rigsarkivet. I Rigsarkivets Arkivmagasiner er Arkivalierne ogsaa opstillede efter de forskellige Embeder, som gennem Tiderne har eksisteret indenfor det, vi nu kalder Centraladministrationen, og hvert Stykke Arkivalie her er registreret paa samme Maade, som Tilfældet er i Landsarkiverne.

De danske Arkiver kæmper for Tiden med et meget alvorligt Problem, et Problem, som det i hvert Fald ikke lige i Tiden vil være muligt at finde en Løsning paa, og dette Spørgsmaal er simpelthen Spørgsmaalet om Plads. Det er galt allerede nu, og der er da ogsaa — i hvert Fald ved et enkelt af Arkiverne — paa Finansloven afsat et Beløb til Opførelse af en Tilbygning, saa snart Krigens er forbi, og saa vil den øjeblikkelige Pladsmangel kunne afhjælpes, men dermed er Problemet slet ikke løst. Et Problem kommer der først for Alvor i det Øjeblik, da Arkiverne skal til at modtage den Papirmængde, som den moderne Administration — f. Eks. i Tiden efter sidste Verdenskrig — kaster af sig, thi det er noget, der siger sig selv, at selv den største Arkivbygning hurtigt vil være for lille, naar den skal til at modtage disse Bjerge af Papir. Der maa da foretages gennemgribende Kassationer, noget, som Arkivembedsmænd ellers er meget forsigtige med. Men den Tid, den Sorg!

Erik Molbo.

Med 7. Garde-Regiment ved Verdun

(Fortsat)

En brændende Strøm gennem Fortets Gange

Saaledes gik det til, at Douaumont til Stagedighed var som en Bikube. Her gik det ud og ind ustandseligt. To Strømme mødtes, bagfra forud, forfra bagud. Og var man først inde, havde man aldrig Hastværk med at komme videre.

Natten mellem 7. og 8. Maj var Fortet overfyldt. Talrige Saarede var bragt ind i Nattens Løb. Masser af Soldater fra mange forskellige Formationer, som under de haarde Kampe var kommen bort fra deres Afdelinger, havde søgt Tilflugt i Fortet. Sanitetsmandskab i Masser, Kommandostabe, Tropper til Afløsning opholdt sig der i meget stort Tal.

I den tidlige Morgenstund kommer en Afdeling Pionerer, som er paa Vej udefter, ind i Fortet med Haandgranater og Flammekastere. Hele Vejen op til Fortet har været et eneste Væddeløb med Døden. Nu vil de hvile ud en Stund, inden Væddeløbets sidste og værste Rute skal tiltrædes. Men kun nogle faa Minutter kan de blive, saa maa de afsted igen. De stiller Vaabnene fra sig indenfor Indgangen. I Gangene er der paa denne Tid af Døgnet et særdeles livligt Rykind. Frem og tilbage gaar Strømmen. Man trænges, tæt-pakkede som Sild i en Tønde. Og saa skal man ovenikøbet have Flammekasteregrejer og Haandgranater til at spærre for sig! Ude flover Artilleriilden af. Nu er Tiden inde til at komme afsted tilbage til Lazaretterne. Og med ét presser Strømmen af Letsaarede paa for at slippe ud og finde Vejen tilbage. Trængslen vokser, og ved Udgangen, hvor Flammekasternes Ting spærres, opstaar der Panik. Hurtigt, hurtigt ud, inden de franske Granater paany begynder at spy Død og Dom!

Og da sker midt i Trængslen og Mørket det skæbnesvangre, at en af de Saarede faar Foden i Snare i et Bundt Haandgranater. Han sparker til det med den anden Fod for at komme fri. Aftrækket i en af Granaterne strammes, og med et vældigt Brag eksploderer Pionerernes Beholdning af Haandgranater. Gangene gennemrystes. Ingen véd, hvad

der er sket. Frygtelige Skrig og uhyggelig Jamren fra lemlæstede Mennesker runger gennem Fortet. Er en fransk Granat slaet igennem, Eksplosion følger paa Eksplosion. Fortet giver sig, som skulde det løftes højt op. Søjler af Røg og Kvalm staar som en Vulkan op over det mod Himlen. Udefra ser det ud, som om det hele er gaaet i Luften. Men ikke nok med, at Haandgranaterne kommer i Brand. Flammekasterne antændes, og den brændende Vædske baner sig sydende og hvislende Vej ned ad de af Saarede og andre Tropper fyldte Gange. Brænder dem levende. Hyller alt i en tæt, kvælende, stinkende Os. Midt under det hele gaar Lyset i Fortet ud. Paniken, Rædslen, Lidelserne er ubeskrivelige. Den brændende Strøm løber længere og længere, fra Galleri til Galleri, indtil den standses af et af Franskmændene efterladt Lager af Granater og Kardætsker dybt nede. Ogsaa de antændes, og ny frygtelige Eksplosioner, Brag efter Brag gennemryster Fortet, der giver sig som et Jordskælv. Mennesker løber forvildede, skrigende, vanvittige omkring i Mørket. Kvalmen bliver tættere og tættere. Alle Veje er spærrede. Til sidst er det umuligt at aande. Og en straalende Majmorgen finder Verdun-Kæmpere, spærret inde i Douaumonts brændende Gange, en pinefuld Død i Kvalm og Ild.

Da Tropper udefra efterhaanden kommer til Undsætning, og der sørges for Ventilation i Gangene, og Lysene tændes paany, møder der dem et frygteligt Syn. I Lag ligger de Døde, de Lemlæstede, af Granater sønderflængede, af Flammerne forbrændte Mennesker rundt omkring i Fortets underjordiske Gange. Og hvad skal man stille op med de Døde? Ud kan de ikke komme, og her kan de ikke blive!

I den Gang, hvor de fleste ligger dræbt, samler man de andre sammen, lægger dem over hinanden, Lag paa Lag. Det blev tilsidst til en hel Hob, en vældig Bunke. Saa murede man Gangen til i begge Ender. Og derinde i denne kæmpemæssige, murede Massegrav laa herefter Ligene af 28 tyske Officerer og 650 tyske Soldater, som hin Rædselsnat brændte ihjel efter et skæbnsvangert Uheld i Fortet Douaumont. Og dér ligger de den Dag i Dag! Hvem de var, véd ingen. De er — savnet! Hører til hin Kategori af Krigsofre, om hvis Skæbne de Paarørende aldrig fik Vished.

— — —

Franskmændene angriber.

Næste Morgen fortsattes Rejsen, og jeg kom stadig nærmere til Verdun-Fronten. I Byen Camonth, der laa oppe paa et Højdedrag og vel engang havde været et Slags Udenværk til Douaumont, havde man ved Nattetid den mest storslaede Udsigt ud imod Fronten. Ude i Horisonten saa det ud, som om der afbrændtes et Kæmpifyrværkeri. Raketter i alle mulige Farver skyder mod Himlen, røde, gule, grønne; tyske og franske Lyskugler holder Natten igennem Himmel og Jord oplyst, og ind imellem flammer det fra Batteriernes Afskud og fra Granaternes Eksplosioner. Det ustandselige Brøl fra de mange Malmunde buldrer som optrækkende Torden. Raketterne er bestemte Lyssignaler, som leder Artilleriilden, og ved Hjælp af Lyskuglerne holder man Terrænet oplyst for at gardere sig mod OVERRUMPLINGER. Det er et pragtfuldt, uhyggeligt Syn. — Derude er Helvede — —

Den 15. Maj kom jeg til mit Regiment, som da laa i Reservestillingen i Foss-Slugten, faa Kilometer bagved Douaumont. Jeg havde siden Verdun-Offensivens Paabegyndelse allerede oplevet adskilligt hidtil ukendt m. H. t. Artilleriild, men Mage til den Voldsomhed, med hvilken det franske Artilleri tildængede Foss-Slugten med Granater, havde jeg dog endnu ikke været ude for. Det kan, som alt andet ved Verdun, overhovedet ikke beskrives. Ingen, som ikke selv har været i det, kan gøre sig nogen Forestilling om det. Der stod en Orkan af Granater ned over os af alle Kalibre. Vi ligger i Jordhuler og venter. Det er ikke blot de franske Granater, man maa tage sig i Agt for, ogsaa vore egne kan gøre Fortræd. Her i denne Egn er ikke mindre end syv 42 cm's Kanoner kørt i Stilling. Østrigske Motorbatterier af Kaliber 38 og forskellige andre Typer af Artilleri fyrer uafbrudt herfra over mod den franske Front, ind i Verdun. Kommer man for nær til et skjult Batteri, kan man meget vel faa sig en Flyvetur af Lufttrykket, naar disse store Kanoner giver Ild.

I Dagene 21. og 22. Maj gennemførte Franskmændene et stort Angreb, tilbageero-brede Byen Douaumont og besatte Fortet. Det blev et af de blodigste og frygteligste Slag ved Verdun. I fire Dage, fra den 17. til tidlig Morgen den 21. Maj, laa den franske Trommeild over de tyske Linjer, hvor alt Levende laa som indespærret i en Klokke af Granater. Stillingerne blev jævned med

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

(Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 - København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan

Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

Jorden. Gravene omkring Fort Douaumont og den overjordiske Del blev skudt sønder og sammen. Fortet rystede og bævede under den franske Artilleriild, der gjorde Opholdet i Kassematterne mere ulideligt end nogen-sinde. Tropperne forblødte, døde i Massevis, gik tilsidst fra Sans og Samling af Larm og Rædsel. En hel fransk Arme angreb over en Frontbredde af kun 1400 Meter og ned-mejede alt paa sin Vej. Frygtelig forbitret var Kampene om Fortet, hvor Fransk-mændene holdt den sydvestlige, Tyskerne den øvrige Del besat; inde i Fortet sad Tyskerne, ethvert Forsøg fra Fransk-mændenes Side paa at trænge ind, blev afslaaet med Haandgranater. Indtil 24. Maj varede disse forbitrede Kampe. Saa satte det tyske Modangreb ind, og Fransk-mændene maatte paany trække sig tilbage fra Fort og By Douaumont.

Blandt de Regimenter, Tyskerne satte ind til Modangreb, var ogsaa 6. og 7. Garderegiment. Vi blev alarmeret tidligt paa Eftermiddagen den 22. Maj og arbejdede os fremefter mod forreste Linje. Det var en besværlig March, dobbelt besværlig i den voldsomme Granatild.

Oppe foran Foss-Slugten laa en fransk Herregaard, den saakaldte *Cambretferm*; der var kun Ruinerne tilbage. I en Kælder i denne Gaard havde Tyskerne indrettet Forbindingsplads for Saarede. I Operationsrummet her er der Sommeren igennem foregaaet de mest uhyggelige Scener. De Lemlæstelser, Lægerne daglig blev præsenteret for, lader sig ikke beskrive; og der var ikke Tid til at tage med blød Haand paa Tingene, der var ikke Tid til at give Narkose; der arbejdedes som i et Slagtehus, hurtigt, hurtigt; det væltede ind med Saarede og lemlæstede Mennesker Dag og Nat, men mest dog om Natten.

Fra Højdedraget kunde man se ud over det Terræn, hvor Slaget rasede. Angrebet mod Douaumont var i fuld Gang. Den ene Skyttekæde bevægede sig frem efter den an-

den, 10, 20 efter hinanden. De franske Granater slog ned imellem dem saa tæt, at hele Landskabet til Tider var indhyllt i Røg- og Støvskyer; der blev ryddet godt op i Rækkerne, mens de hoppede afsted over Granathullerne. Hele Landskabet var Hul ved Hul. Her paa dette Sted blev *Johan Madsen* fra Tombøl saaret — han er nu Politibetjent i Tønder. Af en af mine Kammerater, *Jørgen Sievers*, der var Hornist, blev kun Hornet tilbage, alt det øvrige blev af Granatstumperne spredt viden om.

Gennem Døds-Slugten.

Ogsaa vi skulde videre frem. Men smaat gik det; kun ved at springe fra Hul til Hul, alt imens Granaterne hylende jog ned imellem os og Splinterne fløjtede os om Ørerne. Mange blev saarede, og mange faldt. En Granat gik ned ved Siden af mig. Jeg blev af Lufttrykket slynget ned i et Granathul, hvor jeg kom til at ligge paa noget, som viste sig at være et Ben, der var revet af ved Hoften. En fra et andet Kompagni sprang forbi og raabte til mig: „Det er Benet af jeres Tambour, han blev helt sønderrevet!“ Jeg kom paa Benene igen og fejlede ingen Ting.

Vi arbejdede os videre frem og kom endelig ud til den berygtede *Chaffour-Skov* eller rettere til Stedet, hvor den havde været engang; kun nogle faa Træstubbe viste, at her havde været en Skov. Nu lignede den mest af alt en vældig Brakmark med nogle forvredne Rødder hist og her. Men denne „Skov“ var et meget omstridt Punkt paa Douaumont-Fronten og til Stadighed Genstand for det franske Artilleris særlige Bevaagenhed. Her laa Fodfolk fra Regimenterne 58 og 59, jeg husker det ikke mere; men halvt vanvittige af det rædselsfulde, de havde været med i, havde de lavet Mytteri.

Foran os laa *Dødsslugten*, som vi maatte igennem, inden vi naede op til Stillingerne omkring Douaumont. Infanteristerne sagde, at det var umuligt at komme igen-

nem Slugten; der laa en Regn af franske Granater over den, ingen vilde komme levende igennem.

Jeg laa ved Siden af vor Major, Major v. d. Hardt. Da han hørte Infanteristernes Ord, sprang han op, skønt han vel i Grunden var hundeanngst, slog ud med Armene og raabte: „Garden skal igennem — und wenn auch kein Mann durchkommt!“ En køn Logik. Vi kom igennem. Men spørg mig ikke om — hvordan! Jeg véd det ikke og vil aldrig nogensinde kunne gøre Rede for det. Sanseløse tumlede vi ud i det mest forrygende Vejr af springende Granater. Kun faa slap igennem. Man undres blot over, at nogen overhovedet kunde komme igennem uden at blive ramt! Kun ganske enkelte Episoder staar klart for mig fra dette frygtelige Løb. Jeg husker, at da vi rasede ned ad Skraaningen mod Slugtens Bund, blev vi pludselig beskudt af et Batteri, som imidlertid og til Held for os maa have været ganske „udskudt“, som vi kaldte det. Granaterne regnede ned ved Siden af os, men røg alle i Jorden med et Plump uden at eksplodere. Der var nok endda, som eksploderede eksempelvis, men hvordan vilde det mon have set ud for os, om ogsaa hine var eksploderet? Vi var omgivet af Kvalm og Kruttdamp, saa man næsten ikke kunde se sin Sidemand. Man løb, kravlede, snublede, faldt; man rejste sig, blev paany kastet omkuld af Lufttryk, faldt over døde Soldater, andre snublede og faldt over én. Oppakningen kom i Uorden. Hjertet hamrede, man svedte og stønnede af Varme og Anstregelse, men blev ved med at løbe, springe, kravle; bare videre, blot ikke stoppe op her i denne Dødens sande Hule. Her lades alt Haab ude. Den, som bliver saaret her, værre end at han kan hjælpe sig selv, er redningløst fortabt. Ingen hører ham for Brag og Spektakel. Ingen standser. Ingen er i Stand til at hjælpe, fordi hver enkelt har mere end nok i sig selv, ikke ser, ikke sanser andet end den Vej frem i det skælvende, bævende, granatpløjede Terræn, der ligger lige i Linie med hans Bane. Det var, som om alt maatte være ude, alt maatte ende her i denne frygtelige Slugt. Den Tanke jog pludselig igennem mig: Heller ikke du naar nogensinde over! Men i det samme var det, som om en Haand blev strøget hen over mit Hovede, ganske langsomt, og jeg hørte en Stemme hviske: Du skal i k k e blive her! Al Angst forlod mig i samme Nu, og jeg havde med et fuldt Herredømme over mine Tanker og mine Kræfter. Jeg følte det, som

var der sket et Under, og jeg var helt rolig, mens andre rasede omkring mig af Rædsel og Vanvid.

Endelig naaede jeg sammen med nogle andre gennem Slugten, over paa den modsatte Skrænt, der var meget stejl og derfor ydede temmelig godt Læ for Granaterne, blot man pressede sig rigtig tæt ind paa den. Vi var en 7—8 Mand, som nu arbejdede os opad den stejle Skraaning, hvorefter vi sprang i et Granathul efter en 28 cm Granat for at søge Dækning og hvile ud der. Der herskede den Overtro blandt Verdenskrigens Soldater, at en Granat aldrig gaar ned samme Sted to Gange, hvorfor det altsaa skulde være aldeles trygt i et saadant Hul. Jeg har nu aldrig nydt synderlig Tiltro til den Teori, og da slet ikke ved Verdun, hvor intet, absolut intet var sikkert. Lidt længere oppe fik jeg Øje paa et stort Bøgetræ, der hang som et Lysthus i Luften med Rødderne ind i Skrænten, idet en tysk Granat havde revet Jorden bort under det, mens en anden havde skaaret Stammen over. Jeg foreslog, at vi skulde kravle derop, hvad vi ogsaa gjorde med Undertagelse af en, der nærede større Tiltro til Granathullet. Næppe var vi ude af Hullet, før det blev besat af en Flok Bayrere. Granaterne røg ustandseligt over Hovedet paa os ned i Slugten, der dampede og svovlede og rystede som et Jordskælv. Vi kan nu skelne de forskellige Kalibre fra hinanden, vi kan, med den erfarne Frontsoldats sikre Instinkt og Erfaring, paa Granaternes Hvin høre, hvor nær eller hvor langt borte de vil gaa ned og tage vort Bestik derefter. Skønt heller ikke det hjælper ret meget ved Verdun, hvor Granaterne falder saa tæt, at der ikke er Tid til at holde Regnskab med den enkelte.

Her under Roden føler vi os bjerget. Men med et gaar der som et elektrisk Stød igennem os, og alle trykker vi os saa dybt ned i Læret, som vi kan komme. Det buldrer og bruser som fra et fremstormende Eksprestog. Det er en fransk 28 cm Granat, som har Bud efter os. Vi ligger fladt udstrakt paa Bunden af Hullet, og kunde vi gøre os endnu fladere, havde vi gjort det. Det er, som om Haarene rykkes af vort Hoved, da den passerer. Dens Bane er ikke mere end en lille Meter over os, da den passerer Skrænten her paa det Sted, hvor vi ligger. Med et Brag, som om alt skulde forgaa, eksploderer den nogle faa Meter længere nede. Sten og Jordmasser regner ned over os; vi næsten begravnes under det. Med Jordmasserne kommer en Mand dum-

pende som ned fra Himlen. Det er ham, der blev tilbage i det Granathul, som vi forlod. Han er helt vild. Han raser og slaar om sig; tre Mand kaster sig over ham og har deres Nød med at holde ham. Granaten er gaaet ned i Hullet dernede. Af Bayrerne er der intet tilbage. De er savnet. Han, som nu raser og som laa sammen med dem, da Granaten kom, blev slynget bort af Lufttrykket og lever. En Undersøgelse viser, at han kun har faaet ubetydelige Hudafskrabninger. Et Under, som de sker engang imellem i denne Krig, og som stadig paany forekommer én ganske ufattelige. Men Staklen er helt forrykt og maa under Bevogtning bringes tilbage.

Bag Trommeildens Staalvægge

Dagen gaar, og det bliver Nat. Og vi ligger stadig spærret inde her i den franske Spærreild. Nu skyder de med Kardætsker. De glødende Jernstumper strejfer Toppen af Skraaningen; det vilde ikke være rart at skulle over der nu. Største Parten af de farlige Tingester havner ovre i Chaffour-Skoven.

En Stemme søger at overdøve Granaternes Hysten og Braget fra Eksplosionerne. En Ordre gaar fra Mand til Mand: 7. Garde-Regiment skal besætte en Stilling, der ligger længere forude! Det virker lammende, og et Øjeblik er det, som om ingen reagerer. Ingen rører sig. Forsøg paa at forcere Skraaningen i denne Ild af Kardætsker er den visse Død. Her er dog nogenlunde Læ, og vi bliver helst, hvor vi er. Men en Kommando er en Kommando, og langsomt begynder vi, først enkeltvis, saa flere og flere at arbejde os op efter. Det er et Slid. Skrænten er stejl, forreven og hullet. Faar man Fodfæste et Sted, glider man det andet og rutscher tilbage igen. Oppakningen er i Vejen, og under hele Færd den maa vi holde os saa tæt ind til Skrænten som muligt.

Jeg falder over noget, jeg ved ikke hvad, og kommer til at ligge paa en plan Flade, næsten som et Bord. Jeg bliver liggende. Jeg er dødtræt. Lemmerne er som Bly. Det buldrer og brager omkring mig. Jord og Sten fra Eksplosionerne sprøjter hen over Stedet, hvor jeg ligger. Kammerater stønner og bander af Anstrengelse. Saarede jamrer og skriger om Hjælp. Jeg er komplet ligeglad. Alt er mig ligegyldigt. I dette Øjeblik kan der ske, hvad der vil, jeg ænsrer intet. Jeg bliver liggende og — falder i Søvn. Hvorlænge jeg har sovet,

ved jeg ikke. Men da jeg faldt, var det mørkt, og da jeg vaagnede, var det Daggry. Kammeraterne saa jeg intet til. Det første, jeg opdagede, var, at det, jeg var falden over, var et Gravkors, hvorpaa den Faldnes Hjelm endnu hang. Jeg læste Indskriften: „Hier ruht Füselier — —“ et eller andet, jeg havde glemt det med det samme. Jeg ledte efter en Opgang og kom op over Skrænten. Artilleriilden var stilnet lidt, og jeg benyttede Lejligheden til at komme fremad mod den Stilling, Kompagniet havde indtaget. Terrænet laa som en uendelig trøstesløs Ørken, hist og her hyllet i tæt Taage af Gas og Krudtrøg. Intet Sted Spor af levende Mennesker. De Døde sporede man allevegne, om ikke paa anden Maade, saa ved en ulidelig Stank af Lig i Opløsning. Jeg havde Heldet med mig ved efter en Stunds Forløb at løbe lige i Favnen paa min Underofficer, Friseren Dirksen, med hvem jeg for Resten var gode Venner. Han sad ganske alene og var i Færd med at grave sig ned. „Kom her hen og bo hos mig“, raabte han, og jeg var ikke sen til at søge Læ hos ham. Vi vidste, hvor vigtigt det var at komme saa dybt ned i Jorden som muligt, og vi sled i det, saa Vandet drev af os. At grave i Jorden ved Verdun var et haardt Arbejde, idet Bunden næsten overalt bestod af Kalksten. Af den Aarsag bar jeg altid en Hakke hos mig, og den gjorde god Nytte her.

Jo længere vi kom ned, des frygteligere blev Stanken. Vi gravede i et gammelt Granathul, hvori nogle Franskmænd var begravet. Nu rodede vi dem op igen. Her var næsten ikke til at være. Men det fik ikke hjælpe. Vilde vi gøre os Haab om at bjerge Livet, var den første Betingelse, at vi blev i Hullet.

Op ad Dagen tog Artilleriilden til i Styrke. Kardætskerne fejede hen over vore Hoveder, Granater og Shrapnels eksploderede omkring os. Nu og da raslede en Byge Maskingeværkugler hen over Hullet. Havde vi rakt en Haand op, var den øjeblikkelig blevet skaa-ret af. Atter laa vi spærret inde som i en Fælde af Kugler og Granater. Hvordan de andre laa, vidste vi ikke; hvor langt der var til Siddeforbindelserne anede vi ikke.

Bedst som vi ligger og gør os smaa og flade for de hvinende Granatstumper, kommer en ung Bayrer springende ned til os. Han ser ud som et jaget Dyr. Han er stakaandet og medtaget. Han er kun en stor Dreng. Angst og Fortvivlelse lyser ud af de store, skræmte Øjne. Men man ser, at han har et paafaldende

fint og godt Ansigt. Han stirrer paa os, for-
tvivlet, som vilde han klage al sin Nød og al
sin Angst for os; han mindede i dette Øjeblik
mest af alt om et Barn, der søger og søger
forgæves efter den Fred, efter den sikre Fø-
lelse af at være bjerget, som han kender den
hjemme i sin Moders Stue. „Guten Morgen“,
stammer han, „wissen Sie vielleicht, wo das
7. Bayrische Inf. Reg. liegt?“ Paa mig vir-
kede det, som havde han sagt: Aa, kan I da
ikke hjælpe mig bort herfra ud af dette ræd-
selsfulde — — Herregud, Drengen tiltaler os
med „De“. „Ja, min Dreng“, siger jeg, „her
er jo ikke noget af det, man kalder Regi-
mentsafsnit. Her ligger vi mellem hinanden
som Hø og Halm, som det nu netop træffer
sig. Men sig mig, hvor kommer du fra?“ Ja,
han var da blevet bagefter, og nu havde han
tabt Fórbindelsen med Kompagniet. For-
øvrigt var han først for nylig kommen fra
Garnisonen herud i dette Helvede.

Jo, Tak, dette med at blive bagefter, det
kender vi. Nerverne i Uorden, deprimerede
og ødelagte klapper de sammen, bliver lig-
gende eller søger tilbage. Det siges, at Felt-
gendarmerne bag Fronten ved Verdun dag-
lig opsnapper i Hundredvis af den Slags. Jeg
tænkte paa at sige til ham: Løb da for Pok-
ker bagud, om saa du skal løbe paa dine bare
Ben til München! Men jeg sagde: „Bliv nu
foreløbig her hos os. Her kan du ogsaa blive
dræbt. Men at løbe rundt i Terrænet derude
nu, er den visse Død! Maaske er der slet in-
gen tilbage af dit Kompagni!“ Men han hørte
det ikke. I blind Tjenesteiver kravlede han
ud af Hullet og stavrede afsted for at finde
sit Kompagni. Han har sikkert aldrig fundet
det, stakkels Dreng!!

En Helt —

En fransk Flyver kom strygende i ganske
ringe Højde hen over os. Man kunde mageligt
have ramt ham med en Sten. Men han sad
godt gemt bag Panser og Plade, og det var
forbudt os at skyde paa Flyverne, da vi der-
ved kun henledte Opmærksomheden paa vor
Stilling. Men der var en ung Løjtnant, som
havde fundet et fransk Maskingevær, og som
hungrede efter Berømmelse. Han forsøgte
nu at faa Maskingeværet i Sving mod Fly-
veren. Det var bedre, han havde vendt Ge-
været mod sig selv. Thi ikke saa snart havde
han løsnet de første Skud, før Flyveren gav
Tegn, og i Løbet af faa Minutter laa vi i en
Artilleriild, som om alle Helvedes Magter var
sluppet løs paa os. Hele Terrænet blev syste-
matisk endevendt af de franske Granater.

Der blev en Jamren og Skrigen omkring os.
Der raabtes paa Saniteter i det uendelige.
Men her var ingen Saniteter. Her var ingen
Ambulance. Her var enhver sin egen Læge.
Og den, der ikke kunde hjælpe sig selv, var
fortabt. Mange blev saaret frygteligt, mange
blev dræbt; og Levende og Døde blev begra-
vede med det samme under de evindelige
Granatnedslag.

Time efter Time haglede Granaterne ned
imellem os. Time efter Time, Jammer, Skrig,
Død og Ødelæggelse. Ingen kunde røre sig ud
af Hullet. Vi var overdænget med Sten og
Jord og maatte hele Tiden forandre Stilling
for ikke at blive helt begravede. Vi ventede
kun paa Enden. Alt Haab om nogensinde at
slippe bort fra dette var opgivet.

Pludselig ser vi en Officer rejse sig fra et
Hul. Han raaber, at enhver, som kan, maa
redde sig tilbage til Døds-Slugten, hvor Kom-
pagnierne samles. Friseren og jeg overvejede
et Øjeblik. Artilleriilden var lige voldsom.
Men saa sprang vi op og lod den døde Fransk-
mand om Resten. Vi løb uden at sanse, uden
at tænke. Vi løb, som vi maaske aldrig havde
løbet før, og som en Marathonløber bestemt
vilde have misundt os. Som ved et Under slap
vi begge uskadte ned bagved Skrænten, hvor
vi havde ligget den foregaaende Dag. Jeg
havde faaet Øje paa et Hul i Skrænten, og vi
røg derind, som en forfulgt Kanin forsvinder
i sin Hule. Hullet var ikke stort. I Grunden
var det fuldt besat, idet der i Forvejen sad
en 6—7 Mand derinde. „Heraus“, brølte en
Feldwebel os i Møde; han følte sig vel sag-
tens som en Slags Kommandant i Fortet.
„Naa, naa“, brummede vi, „saa let gaar det
nu ikke med at smide gamle „Frontsvin“ ud
herude!“ Her betød det kun lidt, hvad enten
man var Underofficer, Menig eller Officer.
Her var alle i samme Baad, og en Autoritet
som den, Feldwebler forsøgte at tillægge sig,
regnedes overhovedet ikke. Vi slap ind, og
derefter blev Indgangen sat til med Klippe-
stykker og Sandsække, fyldte med Jord, saa
Hullet ikke kunde ses udefra.

(Sluttet.)

*„At avertere er at støtte,
at støtte viser Interesse!
Lad derfor Takken blive,
at vi til Gengæld støtter
de Annoncerende“*

Lovbestemt og viljesbestemt Slægtsejendom

I. Historisk Oversigt.

Naar man anvender Ordet Slægtsejendom, kan herved tænkes paa en Ejendom, som faktisk har været knyttet til en Slægt i en længere Aarrække eller gennem flere Generationer. Vor nugældende Lovgivning tillægger ikke dette Faktum nogen retlig Betydning. I den ældste nordiske Ret var Forholdet derimod et andet. Efter dansk og svensk Ret gjaldt særlige Regler om den Jord, der var erhvervet ved Arv eller Gave fra den, som Erhververen skulde arve. Efter norsk Ret gjaldt særlige Regler — Odelsretten — om den Jord, der var gaaet i Arv i et vist Antal Generationer eller havde tilhørt en Slægt i et bestemt Tidsrum. De særlige Regler bestod navnlig deri, at Jorden ikke maatte sælges, uden at den først var tilbudt Ejerens Slægt til Købs, efter nogle Love til en billig Pris, og at den var Ejerens Særeje, hvilket skulde hindre, at den ved Ægteskab og Arv gik ud af Slægten. Lignende Regler om den arvede Jord fandtes ogsaa i ældre tysk Ret.

Vi kan sammenfatte disse Regler under Begrebet Slægtsjordsretten. De gjaldt — bortset fra en enkelt Undtagelse i svensk Ret — for al Jordejendom, hvad enten den var stor eller lille. Der lagdes ved disse Regler et vist Baand paa Jordens Ejer med det Formaal at bevare Ejendommen i Slægten. Slægtsejendommen er paa denne Maade et juridisk Begreb, ikke blot Udtryk for et faktisk Forhold.

Reglen om, at Arvejord og Odelsjord var Særeje, gjaldt i Danmark til Chr. V.s danske Lov af 1683 og i Norge til den tilsvarende norske Lov af 1687. I Sverrig blev denne Regel ved at gælde til 1920.

Reglen om, at Arvejord og Odelsjord skulde tilbydes Slægten til Købs, inden Salg fandt Sted, undergik saavel i Norge som i Sverrig den Ændring, at Salg nok maatte ske uden Tilbud til Slægten, men til Gengæld fik denne en Ret til at indløse Ejendommen fra Køberen inden en bestemt Frist. Denne Frist var i Norge lang, efter Chr. V.s norske Lov saaledes 20 Aar, medens den efter den svenske Lovbog af 1734 kun androg Aar og Dag. Slægtens Forkøbsret var saaledes omdannet til en Løsningsret. Denne holdt sig i Sverrig til 1863 og er endnu gældende i Norge. Ved en Lov af 1857 forkortedes Løsningsfristen i norsk Ret til 3 Aar.

I Danmark blev Slægtens Ret ved at være en Forkøbsret. Reglerne blev ikke afskaffede før 1927, men de var allerede gaaet af Brug i det 18. Aarhundrede.

Saavel Arvejorden i dansk-svensk Ret som Odelsjorden i norsk Ret var lovbestemt Slægtsejendom, d. v. s. at Reglerne gjaldt, naar visse faktiske Forudsætninger var til Stede, uden at det havde nogen Betydning, om Ejeren ønskede dette, og uden at han var i Stand til at hindre det.

En Forandring paa dette Punkt skete med Hensyn til Odelsretten ved en Forordning af 5. April 1811, der tilsigtede efterhaanden at afskaffe Odels-

retten. Efter denne krævedes til Erhvervelse af Odelsret ikke alene Besiddelse i en Aarrække (10 Aar), men ogsaa Tinglysning af en udtrykkelig Erklæring fra Ejeren om, at han ønskede Ejendommen undergivet Odelsretten. Herefter blev Odelsjorden ikke lovbestemt, men viljesbestemt Slægtsejendom, d. v. s. den opstod i Kraft af en derpaa rettet privat Disposition.

Denne Ordning blev dog kun kortvarig, idet der i den grundlovgivende Rigsforsamling 1814 var stærk Stemning for Odelsrettens Bevarelse, saaledes at det endog i Grundloven blev forbudt at afskaffe den. Som Følge heraf blev Reglen efter Odelsloven af 1821 ligesom forhen den, at Odelsret erhvervedes alene i Kraft af Loven.

I Midten af det 19. Aarhundrede blev Odelsretten igen udsat for Angreb, og dette medførte efter en Lov af 1857 den Ændring, at Erhvervelse af Odelsret kunde afværges ved, at Ejeren inden Hævdstidens Udløb (20 Aar) lod tinglyse en Erklæring herom. Denne Regel gælder endnu, men det har vist sig, at den ikke har faaet megen Betydning, idet saadanne Erklæringer sjældent tinglyses.

Da Odelsretten i Nutiden erhverves i Kraft af Loven alene, selv om den kan afværges ved en Viljeserklæring fra Ejerens Side, maa Odelsjorden i Nutiden kaldes lovbestemt Slægtsejendom.

I Island gjaldt siden 1622 en lovbestemt Odelsret af lignende Karakter som den norske. Ved en Forordning af 1833 blev Odelsretten ændret i Overensstemmelse med den norske Forordning af 1811, saaledes at der til Erhvervelse af Odelsret krævedes tinglyst en Erklæring herom. Dette bevirkede, at Odelsretten tabte sin Betydning, selv om Forordningen af 1833 blev ved at gælde til 1936. Til Færøerne overførtes i 1829 Reglerne i Forordningen af 1811, men her blev de ophævede i 1857.

Af Odelsrettens Historie kan drages den Lære, at en viljesbestemt Slægtsejendomsret har ringe Effektivitet. Man maa regne med den Kendsgerning, at det overvejende Antal af Jordbrugere vil forholde sig passive. Dette har et Sidestykke i de danske Regler om Selvejrbønders Testationsret. De har ikke faaet nogen Betydning, fordi de krævede en aktiv Handlen, Oprettelse af et Testamente, og fordi den Del af Befolkningen, for hvilken de var bestemt, forholdt sig passiv i denne Henseende, vel nok til Dels paa Grund af Ukendskab til Reglerne, men navnlig fordi man opnaaede det samme ved en Overdragelse i levende Live.

Slægtsjordsretten har sin Oprindelse i et Bonde-samfund, d. v. s. et Samfund, hvor Hovedparten af Jorden tilhører Selvejrbønder. Dette var endnu Tilfældet i Danmark i det 13. Aarhundrede, men derefter begynder Selvejets Tilbagegang. I den senere Middelalder reduceredes Antallet af Selvejrbønder til 10—15 pCt. af Bønderne, medens Antallet af Fæstere steg tilsvarende, og da Matrikulen af 1688 udarbejdedes, var der i hele Kongeriget, bortset fra Bornholm, kun lidt over 1000 Selvejrbøndergaarde tilbage. Samtidig opstod store Herre-

gaarde, dels ved Opdyrkning af Jord, men ogsaa ved Nedlæggelse af Bøndergaarde og undertiden hele Landsbyer. Omkring disse Herregaarde samlede Ejerne Fæstegods ved Køb og Mageskifte, og saaledes opstod den Art Godser, der spillede en stor Rolle til ind i det 19. Aarhundrede, Hovedgaarde med tilliggende Bøndergods, hvorfra der ydedes Hoveri til Hovedgaarden. Allerede i Valdemarstiden findes ganske vist store Jordbesiddelser paa enkelte Personers Haand, men saadanne Besiddelser laa den Gang spredt, og Herregaardene var smaa i Sammenligning med Herregaardene i senere Tid. Derfor spillede Hoveri ikke nogen Rolle i ældre Tid. Det er først Dannelsen af Godser i moderne Forstand, der gør Hoveriet muligt og fordelagtigt for Godsejeren.

Fra Slutningen af det 15. Aarhundrede gjaldt den Regel, at Adelens Gods („frit Jordegods“) ikke maatte købes af Kongen eller af de upriviligerede Stænder. Af den Grund havde Adelen ikke nogen særlig Interesse i de nedarvede Regler om Slægtsjorden, og i Danmark frigjorde Adelen sig for Pligten til at tilbyde Arvejord til Slægten, idet en Recess (Lov) af 1547 gav den Tilladelse til at sælge sit Jordegods uden Lovbydelse. De adelige Slægter var paa den Tid en faatallig Stand, stærkt indgiftet i hinanden, saa de udgjorde een stor Familie, og selv om Jordegodset handles mellem adelige indbyrdes, blev det dog paa en Maade indenfor Familien. Adelens Eneret til at købe frit Jordegods ophævedes imidlertid efter Enevældens Indførelse, nemlig ved en Forordning af 28. Januar 1682, og hermed staar det antagelig i Forbindelse, at Dan-

ske Lovs 5-2-65 giver adelige og lige med Adelen privilegerede Ret til at oprette Stamhuse, hvorved der opstaar en ny Art Slægtsejendom, der ganske vist er meget forskellig fra den nedarvede, Slægtsjorden.

Foruden den nævnte Betingelse med Hensyn til Opretterens Person var der andre Betingelser. Et Stamhus skulde have et betydeligt Jordtilliggende, en Sædegaard med tilliggende Bøndergods, tilsammen paa mindst 400 Tdr. Hartkorn. Fra disse Betingelser kunde dog dispenseres ved kgl. Bevilling¹⁾, men Genstanden for Stamhuset var altid et eller flere Godser.

Det var ikke nogen Betingelse for Oprettelsen af Stamhus, at Ejendommen var erhvervet ved Arv eller havde tilhørt Opretteren i længere Tid. Heri adskiller Stamhuset sig fra Arvejorden og Odelsjorden. Endvidere adskilte det sig fra denne der-

1. at der krævedes en udtrykkelig Viljeserklæring fra Ejers Side,
2. at Retten kun tilkom en privilegeret Del af Befolkningen,
3. at Genstanden var et Gods, ikke Jorden i Almindelighed.

Ligheden bestaar deri, at der var paalagt Stamhusbesidderen ligesom Ejeren af Arvejord og Odelsjord et Baand med det Formaal at bevare Ejendommen i Slægten. Dette Baand er imidlertid af en langt mere indgribende Karakter. Medens Baandet paa Arvejorden og Odelsjorden navnlig tog Sigte paa Overdragelser i levende Live, gik Baandet paa Stamhuset ud paa, at dette i al Fremtid skulde gaa i Arv i Slægten til en enkelt Arving, saaledes at Stamhusets Besiddelser forblev udelt paa een Haand. Dette var Formaalet, og dette nødvendiggjorde, at den enkelte Besidders Raadighed blev stærkt begrænset. D. L. 5-2-65 foreskriver derfor ogsaa, at Stamhusets Ejendom hverken maatte sælges, pantsættes eller udlægges for Gæld. Fra Forbudet mod Pantsætning gjaldt dog den Undtagelse, at Besidderen i „Nøds Tid“ maatte pantsætte Stamhusets Indtægter for 5 Aar.

Om Arveretten til Stamhuset udtaler D. L. 5-2-65 kun, at Ejeren kan oprette dette „for een af sine Børn eller Arvinger, om han ingen Børn haver, med saadanne Vilkaar, som han det nyttigst og bedst eragter“, og Oprettelsesbrevene indeholdt da i Reglen nærmere Bestemmelser om Arvefølgen.

Beslægtet med Stamhusene er Lenene, Grevskaber og Baronier, der kunde oprettes i Henhold til Grevernes og Friherrernes Privilegier af 25. Maj 1671. Disse oprettedes dog ikke som Stamhusene ved en privat Disposition af Ejeren, men ved et kongeligt Brev, hvorved Godset eller Godserne blev givne som Len til Besidderen og dennes Afkom, saa længe saadant fandtes, hvorefter det som Regel skulde falde tilbage til Kronen. Formelt var saaledes Besidderen Ret en arvelig Brugsret, medens Ejendomsretten tilkom Kronen, men da Lenet som Regel bestod af Gods, der i Forvejen tilhørte Besidderen, var Forholdet i Virkeligheden dette, at Staten fik en Hjemfaldsret ved Slægtens Uddøen, medens Besidderen til Gengæld fik visse Privilegier og Titlen Greve eller Baron (hvis han ikke i Forvejen havde denne). Til Oprettelse af et Len krævedes

1) Naar Dispensationen var af vidtgaende Karakter, brugtes andre Betegnelser end Stamhus, saaledes Fideikommisgods og Familiegods.

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

HOVEDKONTOR: V. VOLDGADE 107
KØBENHAVN V.

2500 Tdr. Hartkorn for et Grevskab og 1000 Tdr. Hartkorn for et Baroni eller en dertil svarende Pengeformue. Formaalet med Lenene var ikke landbopolitisk, men at skabe en Adel, der i særlig Grad følte sig knyttet til Kongemagten.

Lenene kunde saaledes kun oprettes for adelige, de bestod ligesom Stamhuse af udstrakte Godser, der skulde gaa i Arv til en enkelt Person i Slægten efter Førstefødselsrettens Regler. Ligesom Stamhusene kunde de ikke af Besidderen afhændes, pantsættes eller udlægges for Gæld, men Kongen kunde dog tillade dette ved særlig Bevilling.

For saa vidt angaar Oprindelsen var der en betydelig Forskel mellem Len og Stamhuse, men i Tidens Løb blev de nogenlunde ens behandlede fra Statens Side. Ligesom Staten gav Bevilling til Salg og Pantsætning af Len, saaledes blev der ogsaa givet saadanne Bevillinger med Hensyn til Stamhuse og Fideikommissgodser. I den senere Tid sammenfattes de ogsaa under en fælles Betegnelse, Majoraterne. Der var dog den Forskel, at Len ved Slægtens Uddøen som Regel skulde hjemfalde til Staten, medens Stamhuse og Fideikommissgodser ved Slægtens Uddøen som Regel gik i Arv efter almindelige Regler. De sidste var utvivlsomt privat Ejendom, og de havde heller ikke som Lenene faaet særlige Privilegier.

Retten til at oprette Stamhus blev ikke meget benyttet i Tiden efter Danske Lov, men i det 18. og 19. Aarhundrede oprettedes adskillige, saaledes at den Jord, der hørte under Majoraterne, omkring 1840 androg ca. 20 % af al Landets Jord.

Fra Slutningen af det 18. Aarhundrede rettedes en stærk Kritik mod Majoratsvæsenet. Dette stred mod Kravet paa Omsætningsfrihed m. H. t. Jorden og paa lige Arvedeling. Endvidere gjordes det gældende, at de Majoratsejendommen paalagte Baand forhindrede Jordens forsvarlige Udnyttelse. Det var dog navnlig Kravet om Selvejendommens Fremme, der førte til, at Grundloven af 1849 forbød Opretelse af nye Majorater og paabød, at det ved Lov skulde ordnes, hvorledes de bestaaende kunde overgaa til fri Ejendom. Naar dette Paabud endelig blev gennemført ved en Lov af 4. Oktober 1919, var det ikke saa meget Ulemperne ved Majoratsvæsenet, der var afgørende, som Hensynet til at skaffe Jord til Oprettelse af nye Statshusmandsbrug. Majoratsvæsenet hviler paa det Godssystem, som i de forrige Aarhundreder var fremherskende i de fleste Lande, og det maatte staa og falde med dette. I Nutiden har det ringe Betydning. Det eksisterer dog endnu i Sverrig, men Oprettelser af nye Majoratsgodser har været forbudt siden 1810. I England kan der ikke lægges noget vedvarende Majoratsbaand paa Jorden, men højst for en eller flere eksisterende Personers Levetid + 21 Aar. Til Gengæld spiller saadanne tidsbegrænsede Fideikommisser en stor Rolle, hvilket hænger sammen med, at den største Del af Landets Jord ejes af et Faatal af store Godsejere.

Efter at Majoraterne — Slægtsgodserne — i det væsentlige havde udpillet sin Rolle, opstaaer i det 20. Aarhundrede en ny Art Slægtsejendom, som i Modsætning til Slægtsjorden og Slægtsgodset kan kaldes Slægtsgaarden. Selvejet er nu den herskende Besiddelsesform, og Lovgivningen ønsker at styrke den jordejende Middelstands Stilling, ligesom den forsøger at forhøje Antallet af mindre Landbrug. Det har vist sig, at Selvejet let fører til for stor Gældsstiftelse. Mange Jordbrugere bliver afhængige af Kapitalen og bliver under nedadgaende

Konjunkturer usikkert stillede og ofte ringere, end Fæsterne tidligere var det. Midlet mod denne uheldige Udvikling søges i en Begrænsning af Omsætningsfriheden og Retten til Pantsætning.

Det er det nationalsocialistiske Tyskland, der har lagt for med en saadan Lovgivning. Den skal principielt kun beskytte det middelstore Brug, Bondebruget, men dette sker gennem en tvingende Lovgivning, saaledes at den enkeltes Ønske er uden Betydning. Bondebruget kan ikke afhændes eller pantsættes uden særlig Tilladelse. Denne gives ikke som for Slægtsgodsernes Vedkommende af Regeringen, men gennem særlige Retter, hvori Bønder tager Del som Meddommere. Da Bondebruget ikke maa sælges uden særlig Grund, skal det gaa i Arv til en af Bondens Arvinger, og det kaldes derfor en Arvegaard.

Det Baand, der er lagt paa Arvegaarden, er af lignende Karakter som det, der hvilede paa Slægtsgodset, men iøvrigt er der ikke stor Lighed. Medens Slægtsgodsretten beskyttede Jordegodser, bestaaende af et større Antal Ejendomme, og saaledes modvirkede Selvejets Udbredelse, tilsigter Arvegaardsretten at styrke Selvejet. Medens Slægtsgodset oprettedes med et privat Formaal for Øje, i Almindelighed betegnet med Bevarelsen af „Familiens Glans“, er Formaalet med Arvegaardslovgivningen et landbopolitisk, at skabe og sikre en Middelstand, der er uafhængig af laant Kapital, og derfor er Arvegaarden en lovbestemt Slægtsejendom.

Den islandske Arvegaardsret eller Odelsret ligner den tyske deri, at den alene angaar det middelstore Brug, og den indskrænker Odelsbondens Ret paa lignende Maade som Arvegaardsbondens, dog med en vis Frihed til Pantsætning. Den afgørende Forskel mellem tysk Arvegaardsret og islandsk Odelsret bestaar deri, at den sidste kun opstaaer i Kraft af en Ejers derpaa rettede Viljeserklæring. Odelsgaarden paa Island er saaledes en viljesbestemt Slægtsejendom, og netop af den Grund vil den næppe faa stor Betydning, i hvert Fald vil det tage meget lang Tid. Dette kan sluttes deraf, at den tidligere viljesbestemte Odelsret paa Island har haft saa ringe Betydning.

M. Hesselbjerg.

(Sluttes.)

Meddelelser fra Kontoret

(Fortsat fra Side 2)

svarende Medlemmer i Medlemsprotokollen, opnaar jeg samtidig en Kontrol over, om alle Medlemmer har Kartotekskort, hvad jeg flere Gange har konstateret ikke er Tilfældet.

For de Medlemmers Vedkommende, der ikke har Kartotekskort, er det sandsynligt, at jeg kan finde Ejendomsskylden enten i Sognelisterne eller paa indsendte Skemaer, idet der ikke alene er søgt Oplysninger om Medlemmers Ejendomsskyld, men om alle de Slægtsgaarde, vi kendte.

Derefter maa jeg fra Bogen udskrive alle disse Medlemmer paa de Sognelister, hvor de hører hjemme, og sende dem til Tillidsmændene Landet over.

— Som man vil se, har den nye Form for Medlemskontingent givet et mægtigt Arbejde, og vi beder indtrængende nye Medlemmer opgive deres Ejendomsskyld sammen med Indmeldelsen.

Ogsaa et Ord til dem, der ikke indløser den tilsendte Optrævning! Giv os i det mindste en Moti-

vering for Nægtelsen; Porto og Arbejde er dyrt, og det er urimeligt gentagne Gange at skulle sende Optrævningerne ud, om de bliver helt nægtede. — Vi maa nu sende saadanne til Lokalfdelingernes Formænd og bede dem gennem Tillidsmændene tage sig af disse returnerede Postopkrævninger. Foreningens Økonomi er ikke for god i Forvejen, og det er umuligt at lægge et Budget uden et nogenlunde fast Grundlag.

Skulde det hælde, at en eller anden Forespørgsel til Formanden ikke besvares omgaaende, skyldes det, at hans Arbejde har været mangedoblet siden Damms Sygdom og Ferie, og der bedes derfor om Overbærenhed. Ethvert Brev skal nok blive besvaret saa hurtigt, Tiden tillader det.

Telefonsamtaler bedes venligst lagt efter Kl. 6 Aften.

Red.

Over 15.000 Slægtsgaarde i Danmark

Der er her i Landet et betydeligt større Antal Slægtsejendomme end oprindeligt antaget. Med Slægtsgaarde eller Slægtsejendomme forstaar vi Landbrugsejendomme fra Herregaarde og ned til Husmandsbrug med faa Tønder Land, som i mindst 3—4 Generationer eller mindst omved 100 Aar har været indenfor de Slægter, som nu ejer dem eller har dem i Fæste eller Forpagtning. Af de sidste to Kategorier: Fæste eller Forpagtning findes der nu ikke mange. Men glædeligvis har vi flere Hundrede Husmandsbrug, som har været saa længe i Slægterne; noget, som vi heller ikke paa Forhaand havde tænkt. Vi har foretaget en Optælling af de Slægtssejendomme, som vi for Størstedelen har faaet Oplysning om fra Sognefogederne, Foreningens Sognetillidsmænd og lokalhistorisk interesserede Mænd og Kvinder. Ejendommene fordeler sig saaledes:

Bornholms Amt	?
Københavns Amt	75
Frederiksborg Amt	570
Roskilde Amt	286
Holbæk Amt	834
Sorø Amt	642
Præstø Amt	1188
Maribo Amt	813
Svendborg Amt	1412
Odense Amt	781
Assens Amt	512
Hjørring Amt	532
Aalborg Amt	865
Thisted Amt	534
Randers Amt	?
Viborg Amt	795
Aarhus Amt	437
Skanderborg Amt	594
Vejle Amt	923
Ringkøbing Amt	?
Ribe Amt	?
Haderslev Amt	591
Tønder Amt	287
Aabenraa Amt	276
Sønderborg Amt	480

Og med dette Tal har vi saa endda ikke alle Slægtsgaarde i Landet, idet vi mangler Oplysninger fra ikke saa faa Sogne, især saadanne, som er delt i to eller tre Sognefogeddistrikter, og hvor vi kun har Oplysninger fra et enkelt Distrikt. Vi arbejder dog paa at faa Oplysninger fra alle Sogne og haaber at kunne naa dette endnu i Aar. Det er ikke usand-

synligt, at Tallet dermed stiger nogle Tusind. Endelig kommer, at vi i al den Tid, Foreningen har arbejdet, har været uden Forbindelse med Færøerne, hvor der ikke er faa Slægtsejendomme, som vil bringe Tallet endnu højere op. Selv om vi ikke naar op paa 20,000 Slægtsgaarde her i Landet, naar vi antagelig op paa 17—18,000. Det er et meget betydeligt Tal i Forhold til Landets Størrelse og naas sandsynligvis kun af meget faa Lande. Procentuelt set er det heller ikke noget ringe Tal, idet det er 7—8 Procent af de ca. 210,000 Landejendomme, der findes her i Landet. Hertil kommer, at mens Slægtsgaardenes Antal er aftaget meget stærkt i den sidste Menneskealder, især i Aarene efter den sidste Krig, er Antallet af selvstændige Landbrug steget meget stærkt ved Oprettelsen af Titusinder af Husmandsbrug i samme Aar.

Det store Antal Slægtsejendomme viser bedst, hvor rodfæstet den danske Bonde er med den danske Jord. Og naar man gennem Slægtsundersøgelser ser, hvor mange selvstændige Husmænd og Bønder, der er udgaaet fra Slægtsgaardene og er i Slægt med dem, saa er det ikke for meget sagt, at saaledes som Bønderne er det bærende i det danske Samfund fordi vi alle mere eller mindre nedstammer fra Bønder, saaledes er Slægtsgaardene det bærende i Landbruget, fordi store Dele af de danske Landboere kan føre deres Rod tilbage til en gammel Slægtsejendom.

Chr. Damm.

„Et pragtfuldt Bogværk“.

B. T.

AXEL STEENSBERG

GAMLE DANSKE BØNDERGAARDE

Det første Værk i sin Art, der skildrer de gamle Bøndergaarde, deres Byggeskik og Beliggenhed i Landskabet. Med over 150 pragtfulde Billeder af gamle Bøndergaarde fra alle Egne af Landet.

„Det første danske Standardværk om dette Emne. Paa 25 Kvartsider og i halvandet Hundrede Billedtekster giver det *en Rigdom af eksakte Oplysninger* om dansk Bondekultur. Her er ingen moderne Fraser, men lutter saglig Oplysning. Men denne Oplysning er *genemglødet af Kærlighed til sit Emne.*“

Børsen.

Indb. 26,00, i Vælskbind 40,00.

89 Slægtsgaarde undersøgt i Juni Maaned

I Juni Maaned har vi gennemgaaet følgende Slægtsejendomme efter Folketællingslisterne i Rigsarkivet i København. Vi har i de fleste Tilfælde kunnet føre Slægterne tilbage til Folketællingerne i 1801 og 1787:

Jelstrup Sogn i Hjørring Amt:

Harald Nielsen, Peder Thomsen, Martin Jensen, Anders P. Jensen, alle i Gølstrup; Kirstine Olesen og Laurits Jensen, begge i Hundeleiv.

Als Sogn i Aalborg Amt:

Jørgen Laursen og Chr. Jensen, begge i Buddum; Th. Pedersen, Niels Rytter, Kristian Gade, Niels Glad, Andr. Jørgensen, Rasmus Nielsen og Chr. Sørensen, alle i Fruerlund; Chr. Ladefoged, Jens

Wedsted Olsen og Carla Lods, alle i Helbergskov; Niels Lybæk Jensen og Marinus Thomsen, begge i Langerim; Martinus Sørensen, Sellegaarde; Niels Chr. Bager og Alfred Sand, begge i Sdr. Hurup; Martinus Nielsen, Nr. Hurup; Petrea Nørgaard, V. Hurup; Louise Nielsen og Aksel Sloth, Als Mark; Jens Hornum, Hedegaard; Jens P. Jensen, Øster Hurup; Anders Lods og Carl Fr. Christensen, begge i Odde.

Allerslev Sogn i Præsts Amt:

Johs. Christiansen, Sognefoged Chr. Andersen og Boline Henriksen, Tjørnehoved; Karl Jensen, Holmegaard; Th. Rasmussen og Niels Rasmussen, begge i Ammendrup; Anders P. Mortensen, Ugledige Mark; Karl Madsen, Ugledige; Rasmus Rasmussen, Gederød; H. P. Hemmingsen, Rekkende.

Kundby Sogn i Holbæk Amt:

Jakob Madsen, Sognefoged P. Meinertsen og Karl Toftegaard Pedersen, alle i Kundby; Hans Rasmussen, Herman Sørensen og Jens Larsen Jensen, alle i Trønninge; Elna Frederiksen, Marke; Henrik Nielsen, Sandby; Jens Gregers Pedersen, Kundby.

Bredsten Sogn i Vejle Amt:

Niels Peter Jensen, Nørup; Ingvard og Viggo Jensen, Henrik Ullum: Jessen, Jonas Thomsen, Jonas Kr. Klausen, Jens Antonsen, alle i Søskov; Kr. Andr. Pedersen Bjerggaard, Bredsten; Georg Møller, Bredstenlund; Laust Lauritsen, Kristian Thomsen, Kr. Johnsen Lauritsen, alle i Lildfrost; Carl Olesen, Niels Ebbesen Bruun, Ingvard Johansen, Kathrine Sørensen, G. Steffen Sørensen, Jens Rasmussen, Kristen Sørensen, alle i Kærbølling; Aksel Johnsen, Maria Magdalene Hansen, Kr. Eriksen Christensen, Johannes Nielsen, Chr. Thomsen Olesen, Anders Jensen Knudsen, Ole Danielsen Olesen, Kr. Christoffersen Knudsen, Karl Serritslev, Viggo Dupont, Andreas Knudsen, Mads Hindhede, Hans Christensen og Jens Kr. Jensen, alle i Ravning; Maren Madsen, Karl Madsen, Hans Christensen, Søren Sørensen, Mads Peder Pedersen, alle i Balle; Peder Bruun, Stensgaard, Søren Kr. Sørensen, Øllerup.

Chr. Damm.

HOLBÆK AMTS BOGTRYKKERI

(Holbæk Amts Venstreblads Bogtrykkeri)

Nygade 16

Holbæk

Telefon 308*

Postkonto 89844

Vi paatager os enhver
bogtrykmæssig Opgave
og garanterer altid for fin
og nobel Udførelse

En Lokalafdeling paa Bornholm

Ved et Møde den 31. Maj i Aakirkeby, som blev ledet af Gaardejer Hans Jensen, Buddegaard, Bodilsker, og hvor de mødte viste stor Interesse for Sagen, blev der valgt følgende Bestyrelse: H. Jensen, Buddegaard, Bodilsker (Formand), H. Kaas, Kaasegaard, Poulsker, H. Kofoed, Engegaard, Nylars, L. M. Jørgensen, Krusegaard, Rutsker, og Johan Grønbeck, Sandegaard, Østerlars.

Til Sognetillidsmænd valgtes: Markus Hansen, St. Duesgaard, Aaker; O. Jensen, Ellesgaard, Bodilsker; A. Mortensen, Engegaard, Rutsker; E. Hermansen, Vallegaard, Ibsker; H. Sode, Aarsballegaard, Klemmenser; P. Frigaard, Frigaard, Nyker; H. Hansen, Ll. Myregaard, Nylars; Jul. Funck, St. Myregaard, Olsker; A. Nielsen, Skræddergaard, Pedersker; J. Pihl, Bedegaard, Poulsker; H. Folkmann, Fædresninde, Vestermarie; G. Hansen, Risegaard, Østermarie. Der mangler saaledes kun Tillidsmænd i Rø, Knudsker og Østerlars Sogne.